

ERREALITATEAREN ERASOA

CARLOS BOUSOÑO

I

Eta hor zaitut egitate
Utz nazazu ukitzen
Zure larrua haizeei
muga ezartzen diozun gunea.

Bizidun izateko zure doaia
eta egitatea aski dezadala.
Utz nazazue bere izakia
haztatzen. Bai, utz nazazue!

II

Utz nazazue. Ez ditut nahi
laino setatiak.
Kearen gibeletik ibarrak
marrazten izaki iluna.

Han, gortina ez-ziurren ostean,
sahats berdeak daude,
belardi bat lore
tipi eta emeez.

Gau ikaragarrian
irudi bat amesten nuen.
Hona bat. Koloreak dira:
zuriak, berdeak, gorriminak.

III

Utz nazazue gauzekin ere.
Une bakoitzera sartzen diren
egitate bat-batekoak dira.

Tinkotasun basatiaz
jalgitzen dira.
Bere egonaz
laket dira.
Diole:"Har ezazu, atsegin
izan ezazu!".

IV

Atsegin izan ezazu. Beha
harria, ortzea, airea.
Argi tartean arnasa hartu.
Uherketeraino jaitsi.

Uki harria, Beha.
Arnasak usaina. Hase zaitetz.
Dasta, beha, proba,
min, nigar egizu. Badaki.

Egunabarrez zabal zaitetz.
Eguerdian zabal zaitetz.
Arratsarengana igo zaitetz beha
berarengan zabalitzen.

V

Ederra da azkeneko
paisaia. Eta dena su da
azkenik gabeko gunere irekian.

Harria kiskaltzen
emetasun bareaz, bereturik.
Irazekiz jaiotzen dira
laino xumeak.

Gizonengana irekita
 ortze urdinean isladatzen diren
 ibai bareen urak
 ia irazekita.

Zuhaitzak, begetazio oparoa,
 belardi zabalak, handiak,
 gorenak.

Baita uhinezko mendiak
 eta lautada bareak.
 Dena irazekitzen.

GAUZAKIAK

Zuek gauzakiak, gogor eta egiaiak,
 argian eta iraupen sotilean eskandalu zarete.
 Sakona da iturburu freskoen egon geldiaren
 zuen jakitatea.

Txorrota birjinetatik sortzen zarete,
 eta heredentziazko bizi sakona jasotzen duzue.
 Isur, isur zaitezte, ilezko isilduak,
 isur zaitezte eta emaidazue
 izakia, maitasuna, egona!

Isur zaitezte harri isila, mendi urdina,
 maitasun-gandor bapatekoa,
 argi handizko sakonaldea.

Emaidazue izakia, basatasun sakona
 edan dezakedan erraia; gau galant-ilunaren aurka
 nahasi guztizkoa asaldatzen duen egitatea.

HITZOK

Hitzok herioarekiko saminagatik dira.
 Neri zure zeinua marraztea, astiro egunabartzea,
 sokak atontzea, egun sentia suntsitzea,
 ametsetan isil dudana geldiro kantatzea dagokit.

Hitzok zure saminagatik
 nire aberriaren murruiak, izozturik, astintzean;
 lore baita usaindun, agintza bero eta makila
 [makurtuak dituzten
 uzta zurbilengatik.

Hitzok zuhaitza bezain egiati
 helduriko bakardade izugarri eta zaluagatik.
 Hitzok lore horiengatik, egun haiengatik,
 aire hil eta beso bizidunengatik.

Hitzok biziaren ederragatik eta
 nahi gabe eta zabal arnasten den egunagatik,
 ortzea arintzen edo eta abrego oroitzen duen
 gogorapena egia den jakin gabe.

Hori guztiagatik ekaitz gogorrean
 untzia gisa ezarritakoak dira hitzok.
 Oihala etenda dago, haizeak hasperen du
 gauaren alboan. Nik ez dakit. Entzun ezazue.

(Errealitatearen erasoa liburutik)

BAINA NOLA ESAN ZURI

Baina nola esango zuri
 lore bat bezain xume eta isila bazara.
 Nola esango
 ur,
 iturri, iturburu, irribarre,
 galburu, haize,
 aire, maitasun zarelarik.

Nola esango dizut,
 tximist gazte,
 argi goiztar, egunabar, zaren hori,
 egun batez
 ezer ez baizinan,
 hilko zarela.

Zure kera betierekoak,
 argiak eta itsasoak bezala, agian,
 materiaren maiestate iraunkorra
 eskatzen du. Zure haragia lorea baino
 hutsalagoa da arratsaren aitzinean
 ozeanoaren egona bezain ederra izan arren.
 Baina argiarekin erkatzen bazara
 argia zara,
 mintzo den argia,
 "maite zaitut" dioen argia.
 Jardinean, beste behin,
 arrosak jaiotzen ikustean
 egarria, begiak, nekea
 eta nigarrez egiteko
 gurari ezkengabea duen
 argia zara.

(*Oda en la ceniza* liburutik)

Luis Mari Mujika

AZKEN AGURRA

IGNACIO ALDECOA

Paisaia zinematikoak ,Departamenduko ateetako kristalen eta pasiloko leihoaren zehar, begiradak zeharkatu ezin zuen gisako itxura zuen; abiadurak sakonduraren perspektika soiltzen zuen. Gariz ereindako soro horiak , mahastien berdetasun urtsuan lotzen ziren monotonoki traketeo baten gisan.

Udako siestatzar hartan, bidaiariak apenas jaurtikitzen zioten elkarri bi hitz. Eguzkiak galga-galga jotzen zuen departamenduko leihatilan eta hulezko gortina jarrita zegoen.

Martxaren dandarrak denbora xehakatu eta oratzen zuen; erloju bat eta salmodia bat biak batera. Bidaiariak elkarri begira ziharduten baina kuriositaterik gabe eta asperdura nekagarriaz bidal-lagunen-gandik urrutiko pertsonak bailiran. Mugimenduak ere lasaka familiarak, baina haietan ere hermetismoa eta urrutitasuna nabari zen.

Trenaren abiadura gutxitzen hasi heinean, lehiatila ondoan, norabide aldera eseritako neskaitila altxa zen, gona berdindu eta mugimendu arin batez faja orekatu zuen, balantza eginaz eta gero bere esna-berri kalparra, lardaskatua, mate eta beldurgarria, txukundu zuen.

—Zein geltoki da hau, zu? —galdegin zuen.

Departamenduko hiru gizonetzkoetatik batek, aurrean eserita emakumeak ihardesteko denbora izan baino lehen erantzun zion.

—Ba al dago kantinarik?

—Ez, andereño. Hurrengoan bai.

Gazteak, keinu bat egin zuen, nahigabezko edota lausenguzkoa agian, zeren segidan irri egin bait zion informazioa emandako gizonari. Andre helduenak irri hura gaitzetsi zuen bere eskuina bularralde

gorrira, kasi ubeldura eramanaz eta bere paparra borobildu egin zen ezpainak zorroztu eta betileetako ile luze eta erantsiak itzulikatu zituen.

—Egarri al zara? Nahi al duzu ardo tragoxka bat? —galdegin zuen gizonak.

—Itolarria emango dizu —erantzun zuen andre helduenak— eta ez dizu kenduko egarririk.

—Zera, andre. Ardoa ere, neurrian, ona da.

Gizasemeak zahatoa zamalekutik eratsi eta neskari eskaini zion.

—Erne, ez zikindu —ohar eginaz.

Andre helduenak bere poltsa lardaskatu eta serbiletan bezain zapi haundi bat atera zuen.

—Jarri hauxe —aginduaz— Jantzia honda dezakezu.

Departamenduko hiru gizonak, neskaren tragoaren begira egon ziren. Hirurak irri eginaz maltzurki eta baboki; hiruak beren laborari esku puskek, belauburuetan ezarrita zeuzkaten nola edo hala. Beren ikusmina teatro gisakoa zen, aurrez iragarritako zerbaitek irrigarri gertatzeaz bailegoen.

Baina ez zen ezer gertatu, eta neskaren hokotzetik eztarrian behera udako muga eginaz, bere bularretan zenefa zurbil batez inguratuturik eta tabako koloreko larru-azal eguzkitutako eskotera heltzeaz zetorkion tantana lehortu zuen.

Gizonezkoek, zeremoniaz eta errespetuz edateko prestatu ziren, trenaren trakata soinua eta bidaiko martxaren doinu kalderoia, zabalagoa, bortitzagoa egin zenean. Zahato jabeak arretaz sostengatu zuen, bertan animalia bizia baitlegoen eta begirunez ferekatsu.

—Iritsi gara —esan zuen.

—Zenbat denbora geratzen da hemen? —galdegin zuen andre helduenak.

—Merkantzia jaitsiko dute eta, ez jakin. Geraldia hiru minututakoa da.

—Hau beroa! —kexatu zen andre helduena, zinema aldizkari baten bidez aireztatuaz—. Hau beroa eta hauek aulkiak! Trenetik ohera...

—Lehen okerragoa zen —adierazi zuen ate ondoan jarritako gizonak—. Lehen aulkiak egurrezkoak ziren eta pintura bigundu egiten zen. Lehen lau ordu ere behar izaten ziren hiriburura iristeko, atzera-

penik ez zuenean. Lehen, agian ez zenuen aulkirik ere topatzen eta hor geratu beharra izaten zuen batek pasillotan bere otarre eta guzti. Zorionez, gauzak aldatu egin dira. Eta gerran... Ikusi egin behar zen gerra garaian tren hau. Leku bakoitzean geraldia egn behar izaten zuen eta denak behera jaitsi. Gerran...

Une batean isilik geratu zen. Trenaren frenoak txirriatu zuten eta elkarren tunka gertatu ziren.

—Hau beroa! —andre helduenak.

—Orain edan daiteke —baieztatu zuen zahatoaren gizonak.

—Ekatzu —esan zion leunki eta mesede eske gerra kontuak esan zituenak—. Kedarra kendu behar da. Ez al duzu nahi, andere? —andre helduenari eskainiaz.

—Ez, eskerrik asko. Ez nago ohituta.

—Hontara erraz ohitzen da edozein.

Andre helduenak betartea zimurtu zuen eta isil-misilka zuzendu zitzaion neska gazteari; Solas txutxumutxu hark, departamenduko gizonentzat mespretxu itxura zuen elkarrekin isilpean aritzean. Gizasemeak zahatoarekin ari ziren eta momentuz elkarren hurbil sentitu ziren. Andre helduenak osterera eragin zion aldizkariari airea eraginaz.

—Esan nizun fruta piska bat ekarri behar genuela —esan zuen neska gazteak—. Ez zuen gutxi esan Enkarnak; baina zuk, zure maniekin...

—Hurrengoan, kantina bat dago, aizu.

—Entzun dut.

Emakume helduenaren ezpainetako kolorea itzalia zegoen eta ezpain lerroetatik joana. Bere besoek ez zuten galtzarbeko izerdi muga, brusaren tinteaz hornitua, ezkututzen.

Neska gazteak hulezko gortina altxa zuen. Geltotiko etxapea zaharra zen eta kuartel baten gisako utzikeri tristea zerion. Bere aurre zikinduan, kolore oldar baten gisako leiho loratu bat ikus zitekeen, lorontziz eta landarez betetako potez gainezka. Teilatu nabarreko hegaletatik zintzilik egur ilun, puskatu eta pitzatuak. Albo batera komunak eta bestera, merkantziak metatzeko erabiltzen zen teilapea. Estazio-burua, andenean zehar zebilen; oilar baten gisan zaindu eta menderatuaz eta bere txano gorriak, txanoen, txapel eta zapi beltzen artean gandor hasarretua zirudien.

Herria geltotitik urruti zegoen, lareun-bostehun bat metrotara. He-

rria, lurra lokazten duen zaborraren gisakoa eta baldarki muinoaren gizendura arinera arte luzatzen zen. Eliz-dorrea —hondakin zutitua, itxaropenik gabako iraundura— bere goiduraz zeruari mehatxuka. Bide xehakatuak, hutsa eta bere ezdeusean urrutian galduak, alor barkartiak elkartzen zituen.

Departamenduko lagunek, beren buruak itzuli zituzten. Gizon bat atean, arnasestuka indarka ari zen. Estatusuna areagotu zitzaion. Departamenduko bi gizonak saskia eta soka batez loturiko kartoizko maleta ateratzen lagundu zioten. Gizasemeak, ertzean kokatu eta bidaiariak kontenplatu zituen. Begirada geldoa berea, pentsakorra, galdekaria. Bere begiak, bustiak eta beltzak bare baten gisakoak, zamalekuan jarritako bere saski eta maletara jo zuten eta, hitzegin aurretik, lagunak betartera eta itxaroaldira jaitsi ziren. Ondoren txanoxoa erantzi eta esku libreaz bere brusa astindu zuen.

—Jainkoak lagun zaitzatela —esan eta pausaldia egin zuen—. Edadeak ez du barkatzen eta bat ez dago bidaietan ibiltzeko.

Lehiatilara hurbiltzeko baimena eskatu zuen eta denek beren zangoak kizkurtu zituzten. Andere helduenak asperen protesta jaurti zuen eta berriro egokitzean, papo-papo luzatu zituen zangoak.

—Barkatu, anderea.

Lehiatilapean, andenean, amona bat zegoen uzkurtuta, desasoseguz erne. Bere betarteak, zimurduraz zizelkatuak, aurpegia lurruntzen zuten, begi zorrotzak eta larrututako esku egonezinak nabarmendurik.

—Maria —garrisiz gizonak— andreak esku bat arin kopetara eraman zuen zapia txukuntzeko, izerdiaren estualdia nabariitzeko, eta bururakizunak sosegatzeko.

—Eser zaitetz, gizona.

—Ez da oraindik jaitisiko.

—Ez zaizu zutik egotea komeni.

—Oraindik ere gauza naiz. Zuk bai, hobe zenuke...

—Joaten denean...

—Iritsi bezain pronto, Kandido agurtzera joango naiz. Bihar lana ematen badidate, hobe.

—Egin dezala ahal duena. Esaiozu dena, ez utzi ezer esan gabe.

—Ondo da, emakumea.

—Jarri zaitetz, Jon.

—Zama jaistea falta da. Manuelen semea ikusten duzunean, esaiozu hirian nagoela adierazteko aitari. Ez esan zergatik.

—Enteratuko da, bai.

—Zaindu zaitez, Maria. Jan egin behar duzu.

—Egon lasai. Orain eseri. Idatzi esaten dizuenarekin. Norbaitek irakurriko dit gutuna.

—Bai, bai. Dena ondo ertengo da, ikusiko duzu.

Andre-gizonak, elkar begiratu zuten isilik. Andreak aurpegia eskuaz estali zuen. Lokomotorak txistu jo zuen. Estazioko kanpaiak jo. Frenuak askatzean egindako kurrinkadak trena osoki hartu, eta pereza-tik ernaldu zuela esan zitekeen abiada hartu baino lehen.

—Ez nigarrik, Maria —garrisika gizonak—. Dena nahi bezala ertengo da.

—Eseri Jon —esan zuen andreak malko haiekin kupituta—. Eseri zaitez Jon —eta bere ahotsaren harian, samurtasuna, maitasuna, beldurra eta bakardadea isladatu ziren.

—Ongi izan, Maria.

Emakumearen eskuak agurrari erantzuten zioten, gainerantzeko guztia isiltasunik trinkoenan zegoen bitartean. Gizona itzuli zen. Trena, almalazterako estalpea zeharkatu eta landetan barna sartu zen.

—Jarri hemen, aitona —esan zion zahatoa zeraman gizonak, altxatuaz.

Andre helduenak hankak luzatu zituen. Neska gazteak, hulezko gortinak jeitsi. Gudaz mintzatutako gizonak, petaka ilun, haundi, puztua eta errape bat bezain leuna atera zuen.

—Tori, aitona.

Andre helduenak, berriro zinema aldizkariarekin aireztatu zuen burua eta ziurtasunik gabe galdetu:

—Uzta ona al dugu aurten?

Emakumeekin hitzegin ez zuen gizonak, ardo gonbidapenean eta soro kontutan bakarrik parte hartu zuenak, adi begiratu zion aitoni eta bere begirada adiskidantzaz eta anaitasunez beterikoa zen. Neska gazteak, familiartasun baterakoiaren aintzin-solasa eman zuen.

—Operatzera al zoaz!

Aitona, orduan, trago bat edan, tabakoa onartu eta hitzegiten hasi zen. Bere hitzak alorren lagunmin ziren.

—Gaisotasuna... lana..., lurra..., diru eza..., lana... gaisotasuna...
Lehenengo aldiz, lehenengo, Maria eta biok urruntzen garena...

Bere urteak trenaren binbilika bezain monotonoak, haiek bezalaxe elkar-lotzen ziren.

Gillermo Etxeberria